

NOTY O SENACIE

SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ
POLSKIEJ

Inicjatywy ustawodawcze Senatu I–V kadencji

KANCELARIA SENATU
UL. WIEJSKA 6 | 00-902 WARSZAWA
TEL. 22 694 90 34 | FAX 22 694 93 06
senat@senat.gov.pl
www.senat.gov.pl
www.facebook.com/SenatRP

Odrodzony w 1989 r. Senat intensywnie korzysta z prawa do inicjatywy ustawodawczej. Przedstawiamy zaledwie fragment działalności ustawodawczej Izby, zaledwie część bardzo wielu ważnych społecznie czy gospodarczo projektów ustaw. Warto podkreślić, że ze względu na zasadę dyskontynuacji wiele inicjatyw Izba podejmowała wielokrotnie, w kolejnych kadencjach, często, niestety, nieskutecznie.

Kadencja Sejmu i Senatu, wybranych w czerwcu 1989 r., została skrócona do listopada 1991 r. uchwałą Sejmu o samorozwiązaniu. W ciągu 2,5 roku parlament wykonał ogromną pracę legislacyjną. Potrzeba jej intensywności była podyktowana zachodzącymi w kraju zmianami politycznymi i gospodarczymi. Senat wystąpił z 27 inicjatywami ustawodawczymi (1 wycofał), Sejm przyjął 17 z nich, a 1 odrzucił.

USTAWY: O SAMORZĄDZIE TERYTORIALNYM, ORDYNACJA WYBORCZA DO RAD GMIN, O PRACOWNIKACH SAMORZĄDOWYCH I O ZMIANIE KONSTYTUCJI RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ umożliwiły reformę samorządu terytorialnego. Izba zaproponowała model samorządu, w którym podstawową jednostką jest gmina. Pierwsze wybory do rad gmin przeprowadzono już 27 maja 1990 r. Senat był także inicjatorem uchwalenia **ustawy o referendum gminnym**.

Z inicjatywy Izby **UZNANO ZA NIEWAŻNE ORZECZENIA WYDANE WOBEC OSÓB REPRESJONOWANYCH ZA DZIAŁALNOŚĆ NA RZECZ NIEPODLEGŁEGO BYTU PAŃSTWA POLSKIEGO, PRZYWRÓCONO ŚWIĘTO 3 MAJA**, obchodzone od 1919 r., a zniesione po 1945 r., **USTANOWIONO KRZYŻ ZA UDZIAŁ W WOJNIE 1918–1921**.

Na podstawie senackich projektów zostały również uchwalone ustawy: **O ZWROCIE KORZYŚCI UZYSKANYCH NIESŁUSZNIE KOSZTEM SKARBU PAŃSTWA LUB INNYCH PAŃSTWOWYCH OSÓB PRAWNYCH**, która pozwoliła wyrównać straty poniesione wskutek zbyt niskiej wyceny mienia państwowego, a także **O ORGANIZACJI PRACODAWCÓW** oraz **O ROZWIĄZYWANIU SPORÓW ZBIOROWYCH**.

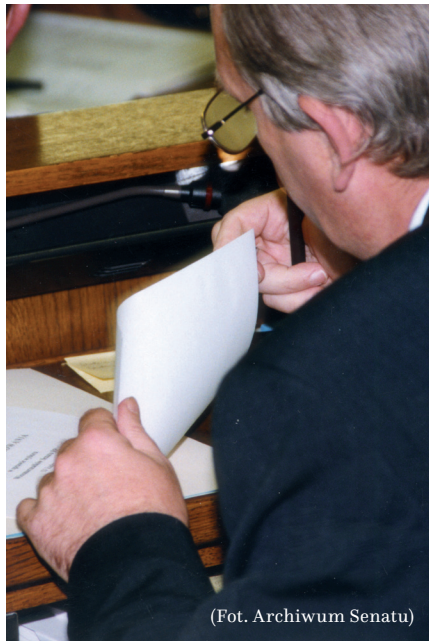
Jedyną odrzuconą przez Sejm inicjatywą senacką był projekt ustawy o usprawnieniu realizacji zobowiązań pieniężnych, który miał złagodzić procesy inflacyjne.

Wśród senackich projektów ustaw, nad którymi Sejm pracował, ale ich nie uchwalił, znalazły się m.in. 2 projekty reprivatyzacyjne, przewidujące zwrot mienia w naturze lub rekompensatę w formie bonów kapitałowych; o naprawianiu szkód wynikłych wskutek wypadków przy pracy i chorób

(Fot. J. Zawadzki)

Inicjatywy ustawodawcze Senatu I–V kadencji

(Fot. Archiwum Senatu)

zawodowych; o instytutach naukowych, umożliwiającą przekształcenie części państwowych jednostek badawczo-rozwojowych w niepaństwowe; o przeciwdziałaniu ujemnym skutkom używania tytoniu. Z kolei projekt ustawy o ochronie prawnej dziecka poczętego okazał się na tyle kontrowersyjny, że Sejm zawiesił nad nim prace.

Kolejna kadencja parlamentu także została skrócona, tym razem na mocy zarządzenia prezydenta Lecha Wałęsy. Trwała od listopada 1991 r. do maja 1993 r. Senat II kadencji wniósł 9 inicjatyw ustawodawczych. Sejm uchwalił 4 z nich: **NOWELIZACJĘ USTAWY O SAMORZĄDZIE TERYTORIALNYM**, zapewniającą właściwe funkcjonowanie organów samorządu; **USTAWĘ O REGIONALNYCH IZBACH OBRACHUNKOWYCH**, powołującą organy kontroli finansów jednostek samorządu terytorialnego; **NOWELIZACJĘ USTAWY O ZMIANACH W ORGANIZACJI I DZIAŁALNOŚCI SPÓŁDZIELCZOŚCI**, która miała zapobiegać obchodzeniu prawa przez spółdzielnie rolnicze przy zbywaniu nieruchomości; **NOWELIZACJĘ USTAWY O UZNANIU ZA NIEWAŻNE ORZECZEŃ WYDANYCH WOBEC OSÓB REPRESJONOWANYCH ZA DZIAŁALNOŚĆ NA RZECZ NIEPODLEGŁEGO BYTU PAŃSTWA POLSKIEGO**, rozszerzającą krąg uprawnionych do zgłaszania roszczeń i przedłużającą termin dochodzenia odszkodowań.

Izba przygotowała też 2 projekty ustaw, które można zaliczyć do nurtu rozruchowego w ustawodawstwie po 1989 r. Projekt tzw. ustawy dekomunizacyjnej, czyli ustawy o warunkach wstępnych zajmowania niektórych stanowisk w Rzeczypospolitej Polskiej, dotyczył sprawowania funkcji publicznych i stanowisk państwowych przez osoby będące w przeszłości pracownikami lub współpracownikami organów bezpieczeństwa albo pełniące wysokie funkcje partyjne. Z kolei projekt ustawy o ściganiu zbrodni stalinowskich, a także innych przestępstw przeciwko życiu, zdrowiu i wolności człowieka oraz wymiarowi sprawiedliwości nieściganych z przyczyn politycznych w latach 1944–1989 umożliwiał ściganie tych przestępstw mimo ich przedawnienia, a także stosowania przepisów amnestyjnych lub abolicyjnych. Niestety, Sejm nie zakończył prac nad tymi inicjatywami. Taki los spotkał też projekt ustawy o samorządzie gospodarczym, a także projekty, nad którymi pracowała Izba I kadencji – o przeciwdziałaniu szkodliwości używania tytoniu oraz o instytutach naukowych.

Senat III kadencji (1993–1997) wniósł do Sejmu 19 projektów ustaw, 7 z nich stało się ustawami, a 4 zostały odrzucone. Z inicjatywy Izby **PRZYZNANO UPRAWNIENIA KOMBATANCKIE OSOBOM, KTÓRE ZMARŁY LUB ZOSTAŁY POSZKODOWANE W WYNIKU UDZIAŁU W WYDARZENIACH NA WYBRZEŻU W GRUDNIU 1970 R., UTWORZONO TAKŻE ZAKŁAD NARODOWY IM. OSSOLIŃSKICH** oraz **USPRAWNIONO STOSOWANIE AKTYWNYCH FORM PRZECIWDZIAŁANIA BEZROBOCIU**.

Akceptacji Sejmu nie uzyskały senackie propozycje objęcia uprawnień kombatanckimi osób skierowanych do tzw. batalionów pracy w latach 1949–1956 ani zakazu udzielania świadczeń zdrowotnych przez osoby nie mające odpowiednich kwalifikacji.

Kierując się dobrem rodziny, dzieci i chęcią poprawy sytuacji kobiet w Polsce, Senat zainicjował szereg działań, zakończonych przygotowaniem 3 projektów ustaw. Celem tych regulacji było m.in. wzmocnienie pozycji dziecka w prawie polskim, utworzenie instytucji Rzecznika Praw Dziecka, przyznanie szczególnych uprawnień kobiecie ciężarnej lub sprawującej opiekę nad małym dzieckiem. Projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy został odrzucony przez Sejm, a projekty ustaw o Narodowym Funduszu Pomocy Kobiecie Ciężarnej oraz o Rzeczniku Praw Dziecka nie zostały rozpatrzone.

Inicjatywy ustawodawcze Senatu I–V kadencji

Wśród senackich projektów, nad którymi Sejm nie zakończył prac, znalazły się też: projekt ustawy o świadczeniu pieniężnym przysługującym dzieciom-ofiarom wojny 1939–1945; projekt nowelizacji ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, który przedłużał termin dochodzenia odszkodowań za represje dokonane przez radzieckie organy ścigania; projekt nowelizacji ustawy o wyborze Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, umożliwiający obywatelom polskim zamieszkałym za granicą głosowanie w drugiej turze wyborów prezydenckich.

Interesujące są losy **PROJEKTU USTAWY ZMIENIAJĄCEJ USTAWĘ KONSTYTUCYJNĄ O WZAJEMNYCH STOSUNKACH MIĘDZY WŁADZĄ USTAWODAWCZĄ I WYKONAWCZĄ RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ ORAZ O SAMORZĄDZIE TERYTORIALNYM**. Izba zaproponowała w nim wydłużenie z 7 do 14 dni terminu, w którym musi rozpatrzyć ustawę wniesioną przez Radę Ministrów w trybie pilnym. Inicjatywa ta nie została rozpatrzona przez Sejm, ale zawartą w niej propozycję uwzględniło w swoich pracach Zgromadzenie Narodowe, co znalazło odzwierciedlenie w Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 r.

Senat IV kadencji (1997–2001) skierował do Sejmu 27 projektów ustaw, Sejm przyjął 15 z nich, a 3 odrzucił. Z inicjatywy Izby **ZNOWELIZOWANO USTAWĘ O UZNANIU ZA NIEWAŻNE ORZECZEŃ WYDANYCH WOBEC OSÓB REPRESJONOWANYCH ZA DZIAŁALNOŚĆ NA RZECZ NIEPODLEGŁEGO BYTU PAŃSTWA POLSKIEGO**, obejmując nią również Polaków zamieszkałych na dawnych Kresach Wschodnich. Zrezygnowano także z terminu przedawnienia roszczeń. Z kolei **NOWELIZACJA USTAWY O UJAWNIENIU PRACY LUB SŁUŻBY W ORGANACH BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA LUB WSPÓŁPRACY Z NIMI W LATACH 1944–1990 OSÓB PEŁNIĄCYCH FUNKCJE PUBLICZNE** wprowadziła instytucję Rzecznika Interesu Publicznego, a także wskazała Sąd Apelacyjny w Warszawie jako organ właściwy do rozpatrywania spraw lustracyjnych. Wśród inicjatyw przyjętych przez Sejm znalazły się też: **NOWELIZACJA USTAWY O POMOCY SPOŁECZNEJ**, w której określono zasady otrzymywania zasiłku gwarantowanego przez osoby bezrobotne; **NOWELIZACJA USTAWY O KULTURZE FIZYCZNEJ**, przyznająca świadczenie pieniężne byłym sportowcom, zdobywcom przynajmniej 1 medalu olimpijskiego; **NOWELIZACJA USTAWY O WYBORZE PREZYDENTA RP**, mająca na celu przyznanie obywatelom polskim zamieszkałym za granicą prawa głosowania w drugiej turze wyborów prezydenckich; **NOWELIZACJA USTAWY O RADIOFONII I TELEWIZJI**, powołująca instytucję nadawcy społecznego, określająca podmioty uprawnione do uzyskania statusu nadawcy społecznego i jego przywileje finansowe.

Wypełniając zobowiązanie Senatu III kadencji, Izba IV kadencji przygotowała kompleksową regulację dotyczącą obywatelstwa polskiego i repatriacji. Wystąpiła z inicjatywą 4 projektów ustaw: o Karcie Polaka i trybie stwierdzania przynależności do Narodu Polskiego osób narodowości polskiej lub polskiego pochodzenia; o obywatelstwie polskim; o ustanowieniu 2 Maja Dniem Polonii i Polaków za granicą oraz **O REPATRIACJI**. W życie weszła jednak tylko ta ostatnia. Na jej podstawie i dzięki staraniom gmin i organizacji społecznych do ojczyzny powróciło część polskich rodzin z Kazachstanu.

Warto przypomnieć o projekcie zmiany kodeksu karnego, który przywracał zakaz produkcji, sprowadzania i rozpowszechniania treści pornograficznych w każdej formie. Sejm uchwalił ustawę, ale nie zdołał jej ponownie uchwalić po wecie prezydenta.

Ważne i interesujące propozycje Senatu, ale nierozpatrzone przez Sejm, dotyczyły mienia zlikwidowanego Funduszu Wczasów Pracowniczych czy utworzenia Krajowej Rady ds. Bioetyki.

Senat IV kadencji podjął też kolejną próbę przyznania świadczenia pieniężnego nieletnim ofiarom wojny 1939–1945. Tym razem Sejm rozpatrzył

(Fot. S. Kaczorek)

Inicjatywy ustawodawcze Senatu I–V kadencji

projekt ustawy i go odrzucił. Nie zaakceptował też propozycji Senatu, aby przyznać uprawnienia kombatanckie żołnierzom wojsk inżynieryjnych biorących udział w rozminowywaniu Polski w latach 1945–1956, a także by wprowadzić 40-godzinny tydzień pracy.

Senat V kadencji (2001–2005) w ciągu 4 lat pracował nad 34 projektami ustaw, z których 26 wniósł do Sejmu. Sejm przyjął 16 z nich, 1 zaś odrzucił.

Z inicjatywy Senatu 2 maja ustanowiono **DNIEM POLONII I POLAKÓW ZA GRANICĄ**; 22 lutego – **DNIEM OFIAR PRZESTĘPSTW**, 16 października zaś **DNIEM PAPIEŻA JANA PAWŁA II**.

Dzięki **NOWELIZACJI USTAWY O WSPÓLPRACY RADY MINISTRÓW Z SEJMEM I SENATEM W SPRAWACH ZWIĄZANYCH Z CZŁONKOSTWEM RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ W UNII EUROPEJSKIEJ** Senat uzyskał takie same uprawnienia jak uprawnienia Sejmu w zakresie opiniowania projektów aktów prawnych Unii Europejskiej, a także stanowisk, jakie Rada Ministrów ma zamiar zająć podczas rozpatrywania projektu aktu prawnego w Radzie UE. **NOWELA USTAWY O UJAWNIENIU PRACY LUB SŁUŻBY W ORGANACH BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTWA LUB WSPÓLPRACY Z NIMI W LATACH 1944–1990 OSÓB PEŁNIĄCYCH FUNKCJE PUBLICZNE** wyłączyła spod lustracji wywiad, kontrwywiad oraz służby ochrony granic PRL. Zmieniono też definicję współpracy z organami bezpieczeństwa państwa w latach 1944–1990. **USTAWA O ZALICZANIU NA POCZET CENY SPRZEDAŻY ALBO OPŁAT Z TYTUŁU UŻYTKOWANIA WIECZYSTEGO NIERUCHOMOŚCI SKARBU PAŃSTWA WARTOŚCI NIERUCHOMOŚCI POZOSTAWIONYCH POZA OBECNYMI GRANICAMI PAŃSTWA POLSKIEGO** umożliwiła Zabuzanom uzyskiwanie za utracone mienie ekwiwalentu także z zasobów nieruchomości rolnych Skarbu Państwa. Z kolei **ZMIANA USTAWY O ZAMÓWIENIACH PUBLICZNYCH** wyłączyła z zakresu jej stosowania zamówienia dotyczące przygotowania, produkcji lub koprodukcji przedstawień teatralnych, operowych lub operetkowych przez teatry, a także zamówienia jednostek badawczo-rozwojowych, państwowych szkół wyższych i PAN, jeśli wartość zamówienia nie przekracza 130 tys. euro. Na podstawie **NOWELIZACJI USTAWY O KOMORNIKACH SĄDOWYCH I EGZEKUCJI ORAZ O ZMIANIE USTAWY – KODEKS POSTĘPOWANIA CYWILNEGO** zawód komornika sądowego uzyskał status wolnego zawodu. Dzięki **ZMIENIONEJ USTAWIE O POWSZECHNYM OBOWIĄZKU OBRONY RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ** na wyższy stopień wojskowy mogą zostać mianowani m.in. byli żołnierze zawodowi, działający jako wolontariusze w stowarzyszeniach żołnierskich lub pracujący w administracji rządowej i samorządowej. **USTAWA O ZMIANIE NIEKTÓRYCH USTAW DOTYCZĄCYCH NABYWANIA WŁASNOŚCI NIERUCHOMOŚCI** uregulowała m.in. kwestie przekształceń własnościowych mieszkań zakładowych.

Odrzucony przez Sejm projekt ustawy o równym statusie kobiet i mężczyzn wprowadzał definicję dyskryminacji ze względu na płeć i zakazał jej stosowania. Na władze publiczne nakładał obowiązek popierania równego statusu kobiet i mężczyzn.

Ze względu na przedłużające się prace w komisjach sejmowych i z powodu zakończenia kadencji 9 senackich projektów ustaw nie zostało rozpatrzonych przez Sejm. Izba proponowała w nich m.in. umożliwienie dochodzenia przez byłych właścicieli wywłaszczonych nieruchomości zwrotu własności również w przypadku nieruchomości, wobec której zrealizowano inny cel niż określony w decyzji o wywłaszczeniu; przyznanie świadczenia małoletnim ofiarom wojny 1939–1945 i uprawnień kombatanckich osobom biorącym udział w operacji rozminowywania kraju latach 1945–1956; utworzenie Krajowej Rady ds. Bioetyki przy urzędzie prezesa Rady Ministrów; odliczenie od podstawy obliczania podatku kwot ekwiwalentu za oddaną krew; uregulowanie sytuacji prawnej homoseksualistów w Polsce.